Eg havi ongantíð angrað fosturtøkuna

Sosialurin hevur tosað við eina unga kvinnu, sum er miðskeiðis í tjúgunum, sum valdi at taka fostrið, tá hon gjørdist varug við, at hon var við barn. Hon heldur, at tað er skeivt, at løgtingsmenn skulu sita og lóggeva um, hvat ein kvinna kann gera við sín egna kropp og ikki

Modellmynd. Mynd: Jens Kr. Vang

SAMRØÐA

Solby A. Eliasen

Henda unga kvinnan vil vera dulnevnd, orsakað av viðkvomu støðuni, sum hon hevur verið í. Vit hava tí valt at kalla hana Anna.

Anna greiður frá, at tá hon varnaðist, at hon var við barn, var hon komin næstan tveir mánaðir.

– Eg hevði verið sjúk í eina tíð tá. Sjúk, so meini eg við, at eg spýði alla tíðina og vildi bara sova. Eg gekk í skúla tá, og tí var tað sera strævið. Eg orkaði onki, so tað gekk sanniliga eisini út yvir skúlagongdina hjá mær. Eg hugsaði ikki so nógv um, at eg kundi vera við barn, tí eg og sjeikurin høvdu nýtt fyribyrging. Men tað má so hava verið okkurt galið, tí eg var við barn, sigur Anna.

Anna hugsaði beinanvegin, at hon vildi hava fosturtøku, tí hon helt seg als ikki kunna taka sær av einum barni. Og harafturat vildi sjeikurin als ikki góðtaka tað, tá hon segði honum tað, og harvið gjørdist tað greitt fyri henni, at hon fór at standa einsamøll við ábyrgdini.

– Eg gevi ikki honum skuldina fyri nakað sum helst. Eg vildi sjálv hava fosturtøkuna og hevði tikið hana, um so hann hevði taklað støðuna øðrvísi.

Anna sigur, at hon hevði eitt negativt forhold til fostrið frá fyrsta degi av. Hon helt, at tað var nakað keðiligt, sum hon hevði í búkinum og vildi als ikki hava tað har. Hon bleiv tunglynt og vónaði hvønn dag, at hon fór at missa tað. Men tað gjørdi hon ikki.

– Tá eg var longst niðri av hesum, minnist eg, at eg onkuntíð kundi liggja og sláa meg sjálva í búkin, sigur Anna, sum veit um rættiliga nógvar ungar gentur, sum eru farnar út at renna ella hava staðið og hoppað fyri at fostrið skal fara.

– Eg helt, at tað var skomm, at eg var vorðin við barn. Eg var so ung, har var ongin pápi, ongin av mínum vinkonum hevði barn, eg helt als ikki, at eg var før fyri at ganga við einum barni í níggju mánaðir og enn og minni taka mær av tí og so hevði eg tað so ringt eisini – bæði likamsliga og sálarliga.

Fekk fosturtøku

Hon fór so til læknan. Mamma hennara var við henni, tí Anna var so mikið ung, at ein undirskrift frá mammuni var eitt krav fyri at hon kundi fáa fosturtøku.

– Mamma var heilt einastandandi. Hon stuðlaði mær hundrað prosent og blandaði seg slettis ikki uppí. Hon hevði nógva umsorgan fyri mær og segði, at tað var mín avgerð og at óansæð hvat, so stóð hon aftanfyri meg, sigur Anna, og leggur afturat, at eitt, sum gjørdi tað lættari var, at kommunulæknin segði, at tað var óhoyrt, at løgtingsmenn, sum sita og stýra landinum skulu sita og gera av, hvat ein kvinna kann og ikki kann við sínum egna kroppi.

– Tað var júst tað sama, sum eg haldi, so tað gjørdi tað eitt sindur lættari hjá mær.

Eftir hetta skuldi hon so til ein gynækolog, men hon noyddist at bíða eina tíð, áðrenn tað var møguligt at sleppa framat. Og tíðin arbeiddi ímóti henni tá, tí fyri at fáa fosturtøku, skal fostrið ikki vera eldri enn 12 vikur.

– Tað var ein nervapirrandi bíðitíð, men eg slapp so fram at, áðrenn eg var komin so langt kortini. Tað einasta, sum eg hugsaði um og var bangin fyri, var, at eg fór at fáa noktandi svar.

Anna sigur, at tað er ikki ein og hvør, sum fær fosturtøku í Føroyum.

– Tú skalt hava eina góða grundgeving fyri at fáa fosturtøku. Mín grundgeving var, at eg var so illa fyri, eg gekk í skúla, at ongin pápi var, og at eg var so ung. Tað er so avgjørt ikki lætt at fáa játtandi svar, so eg haldi, at eg plágaði eitt sindur um tað.

Og hon fekk so játtandi svar. Hon sigur, at hon minnist, at gynækologurin virkaði irriterað, tí hon svaraði: " Okey, so gera vit tað, meðni!"

Hon bleiv innløgd á Landssjúkrahúsið um morgunin og tað fyrsta, sum hendi var, at hon fekk eina tablett, soleiðis at hon kundi slappa av.

– Ein onnur kvinna lá í songini við síðuna av mær, sum eisini skuldi hava fosturtøku, og tað minkaði um mína egnu skomm, sigur Anna, og leggur aftur at, at sjúkrasystrarnar gingu allatíðina inn at tosa við seg um tað nú var tann rætta avgerðin, hon hevði tikið. Og um hon hevði hugsað allar aðrar møguleikar í gjøgnum, um hon var vís í, at tað var tað, hon veruliga vildi.

Men Anna hevði tikið sína avgerð og var vís í, at tað var tað, hon vildi.

Hon bleiv so løgd í narkosu, og tá hon vaknaði aftur, var alt yvirstaðið.

– Eg havi ongantíð kent meg so fríska, sum tá eg vaknaði aftur aftaná. Tá gekk tað veruliga upp fyri mær, hvussu sjúk eg hevði verið. Eg leyp upp úr í songini, og eg hevði tað bara so gott. Eg haldi, at tað kann samanberast við, tá tey gudiligu siga, at tey eru frelst. So gott hevði eg tað aftaná. Kendi tað sum var eg endurfødd.

Tosaði ikki nógv

Anna slapp heimaftur sama dag. Hon sigur, at tað var deiligt at koma heim og bara hugsa um at koma víðari við sínum lívi.

– Vit tosaðu ikki nógv um tað aftaná. Hvørki eg og mamma ella eg og vinkonurnar, sum vistu av tí. Tað vóru faktiskt fleiri, sum vistu tað, tí eg tosaði við mínar vinkonur, meðan eg gekk og hugsaði um, hvat eg skuldi gera, um eg var við barn. Men tá alt var yvirstaðið, tosaðu vit so at siga ikki um tað.

...um átta minuttir fer Másin avstað

HUGLEIÐING

Ása undir Kletti

Eg havi verið úti í Svínoy. Nakrar dagar í juli fóru vit — saman við góðu vinfólkum okkara — út til Svínoyar at ferðast. Hetta vælsignaða pláss — andarholið, sum ber av øllum. So dánt, tú hevur sett fótin á land, fer pulsurin niður, tú andar djúpan, og strongd og onnur óhumska fer við lýggja lotinum út móti Draganum og hvørvur sum døggdropi fyri sól. Undurfult.

Størsta hending á degnum er, tá Másin kemur við ferðafólki. Hvør er við henda túrin? Og hvør er farandi? Jú, vit hava ov mikið at gera við at kaga út gjøgnum vindeygað um morgnarnar, tá vit svøvnpískut koma niður av loftinum inn í køkin at fáa okkum ein bita. Hetta er ongantíð áðrenn kl. 10.00! Eingin grund til at skunda sær.

Tá tú soleiðis fert at ferðast "í egnum landi", so má ferðin fyrireikast væl og virðiliga. Tú kanst ikki bara fara avstað. Nei, nei. Her krevst ein neyv tilrættalegging, sum stendur mát við, tá amerikumenn ætla sær upp á mánan!

Fyrst skal vikan/dagurin veljast – nær fer Másin – fer hann einaferð ella tvær ferðir út til Svínoyar, dagin, vit hava kosið okkum at ferðast hagar. Eingin grund til at fara avstað á hálvari nátt, um sleppast kann undan tí.

So skulu tær innleiðandi venjingarnar viðv. matinum gerast. Hvussu nógv verða vit? Hvussu nógvar dagar vera vit harúti? Hvussu nógvar døgurðar skulu vit keypa? O.s.fr. Seti góðu vinkonu míni stevnu hjá handilsmanninum, tá vit hava avgjørt at fara mikudag seinnapartin. Deiligur dagur mikudagur. Soleiðis mitt ímillum tvey vikuskifti. So fer at rigga væl at vera harúti til sunnudagin.

Mikumorgunin verður farið til handils, og vit fylla vognin við alskyns døgurðamati, eplum, rísi, grønmeti, breyði, viðskera, skipskeksum (tað er tað mest umráðandi), og so einari rúgvu av góðgæti. Hetta sær væl út — ikki ov nógv at dragsa við okkum út hagar. Vit meta, at her eru einar tríggjar hampuliga stórar ítróttartaskur. Tað eiga vit at klára. Vit hava eisini verið henda túrin so ofta, at nú vita vit, hvat vit skulu hava við okkum. (Gera vit nú tað?)

Avtalað er, at konurnar og børnini fara í einum bili, meðan menninir, viðførið og hundarnir fara í einum øðrum! Tilsamans fara 8 fólk, tveir hundar, 1 lítil súkkla, ein klappvognur og 14 onnur kolli til Svínoyar henda fagra mikudagin. Og nú havi eg ikki talt ryggsekkir og aðrar taskur uppí. Tað var ikki sørt, at grannarnir øtaðust, meðan vit stúvaðu og bóru inn í bilarnar — hildu kanska, at vit fóru med alla! Á ja, gloymdi at nevna, at tá vit vóru komin oman ímóti Studentaskúlanum, vendu menninir aftur — teir høvdu gloymt eitt løbihjul! (Nú eru 15 kolli umframt tað leysa).

Leiðin norður til Leirvíkar gekk sum eftir ánni – vit spældu The Beatles og sungu og murraðu við eftir besta førimuni – til vit komu á Leirvíkskei – tá var eingin murring meira. Har stóðu eitt ótal av treylarum og bilum – tað var ikki hugsingur um, at bilarnir sluppu við henda túrin. Vit vóru farin alt ov seint heimanífrá. Spyr ikki hví – lat tað fara, men eitt er vist – vinkonan undir liðini á mær skifti andlitslit nakrar ferðir! Hon visti óivað nakað, eg ikki visti!

Hvat var nú til ráða at taka. Skjótt skuldi berast at – báturin fór um skamma stund, og fyrst skuldi avráðast, hvør skuldi við og hvørji kolli! Aftaná stutta samráðing varð avrátt, at konurnar og børnini skuldu fara við Dúgvuni, og garparnir (eitt av mínum yndisorðum) skuldu so koma dagin eftir við (næstan) øllum dragslinum og.... hundunum. Sum teir so fittir søgdu í felag: "Kvinnur og børn fyrst".

Nú var bara eitt at gera og tað var at finna taskuna við blæum, mikudagssuppuna og onkrum øðrum og so avstað umborð. Borgarstjórin í Svínoy, Pól, sum fekk sín bil við umborð henda túrin, sá okkara "dilemma" og var so beinasamur at koyra okkum útvalda viðførið til Hvannasunds og fáa tað umborð á Másan. Stak fittur maður, Pól.

Nú var at renna fyri lívinum og skunda sær umborð. Komin at sita í salongini, var vinkonan við at fáa vanliga dæmið aftur. Hetta, at vit báðar, saman við børnunum, sótu umborð á Dúgvuni á veg til Svínoyar var eitt slag av "Deja vu" – nú var bara at vóna, at Másin ikki fór á víkina! Vit báðar hava mangan tosað um túrar, har Másin, hetta deiliga far frá 1959, er komið í "clinch" við opna havið við okkum umborð. Blæur hava flotið aftur og fram á dekkinum, saman við Anders And bløðum og skipskeksum. Børn og vaksin hava spýð, og sjórokið hevur staðið himmalhøgt. Og menninir? Eisini ta ferðina komu teir dagin eftir í besta veðri, og sjálvandi var eingin trupulleiki at leggja til á Eiðinum.

Nú var bert at seta seg afturá í salongini og njóta eitt Mars ella bæði tvey á veg til Klaksvíkar. Í Klaksvík er ruta av bryggjuni beinleiðis til Hvannasunds. Nýtt steðgipláss er beint uttanfyri dyrnar hjá Kunningarstovuni, og har stóðu vit so og bíðaðu so tolin saman við øðrum góðum fólki, sum skuldu til Fugloyar.

Við gamla busssteðgiplássið á horninum stóð ein riðil av børnum, men tað gáaðu vit ikki um, fyrr enn "okkara" bussur steðgaði júst har! So var bert eitt at gera — skunda okkum oman at fáa okkum sess. Ryggsekkir og børn uppá pláss og so at renna. Kendi meg eina løtu sum Garbage í filminum hjá Chaplin "The Great Dictator", tá Garbage vegna Hinky skuldi taka ímóti Mussolini á tokstøðini, og tokið koyrdi aftur og fram á perrongini. Stuttligt. Her vóru tað vit, sum runnu aftur og fram frá einum bussteðgiplássi til hitt. Ikki so stuttligt..

Ná. Endiliga komu vit til Hvannasunds og so umborð á Másan. Viðførið var uppá pláss, veðrið av tí allarfagrasta, so eingin vandi var fyri, at vit fóru á víkina. Fugloyarfjørður er lumpisligt farvatn – sær út sum deyðavatn, men kókar beint undir vatnskorpuni. Gav at bíta, tá dótturin knappliga fekk karm. Havi hug at rósa manningini. Teir vóru um okkum alla tíðina, so eingin kendi seg ótryggan. Fjálgaðu um ommusonin, sum fyri fyrstu ferð skuldi til Svínoyar.

Og hvussu við okkara kæru húsbøndrum, er tað kanska onkur tykkara sum spyr. Jú. Tað skal eg so væl siga tykkum. Veit ikki, um gandur var uppií, men annar teirra meiðslaði sær fingurin so illa umborð á Dúgvuni, at hann mátti á skaðastovuna í Klaksvík. Eftir slíka hending er gott at sessast í fjálgari matstovu hjá góðum vinmanni og fáa sær ein bita. Á ja.

Og morgunin eftir, tá teir komu út við Másanum, gjørdi annar hundurin ikki mætari enn at leypa á bláman. Varð við bit og slit bjargaður umborð aftur. Gandaðir? Góður spurningur.

Nú er uttan iva onkur, sum heldur, at vit gera okkum lívið alt ov trupult. Hví ikki fara við tyrluni? Bert 10 minuttur og vit standa í Svínoy. Einki stríð og næstan eingin beran og dragsan.

Vóru vit farin við tyrluni, vóru ongar stuttligar og øðrvísi upplivingar á túrinum: Eingir Beatles-sangir at lurta eftir í bilinum, einki Mars at seta tenninar í umborð á Dúgvuni, eingin voffur fyri borð á Eiðinum (heldur álvarsligt) - og heldur eingin grein skrivað. So einfalt er tað.

Og við tyrluni risikerar mann eisini at verða gloymdur eftir